

Poetins geldpomp Gazprom was in Nederland jarenlang kind aan huis

Door [Nick Ottens](#) - 2 maart 2022

Geplaatst in [Gazprom](#) - [Rusland](#) - [Vladimir Poetin](#)

Nederland heeft jaren de staatskas van Vladimir Poetin gespekt door uitgebreid zaken te doen met de Russische gasmonopolist, Gazprom. Zorgen daarover werden weggewuifd. Gazprom was immers een net bedrijf en een betrouwbare gasleverancier? Dat Gazprom ook de belangrijkste geldbron was van het Rusland dat Georgië binnenviel, de Krim bezette en een oorlog in Oost-Oekraïne gaande hield wilde Nederland niet zien.

Inmiddels is Gazprom, samen met dochteronderneming Wingas, uit de branchevereniging Energie Nederland gezet, dat onder meer ook Eneco, Essent en Shell vertegenwoordigt. Shell trekt zich terug uit Rusland en neemt daarop een miljardenverlies. Gemeenten en waterschappen willen van hun contracten met Gazprom af.

Duitsland houdt de ingebruikname van Nord Stream 2, waar Shell aan mee bouwde, tegen. Maar Nord Stream 1, waar het Nederlandse staatsbedrijf Gasunie mede-eigenaar van is, pompt rustig door, vorig jaar bijna 60 miljard kuub. In totaal exporteert Gazprom jaarlijks 160 miljard kubieke meter gas naar Europa.

Hubert Smeets, historicus en mede-oprichter van [Raam op Rusland](#), is niet onder de indruk van de stappen die Nederland zet. 'Nederland had de gas-betrekkingen eerder kunnen en moeten afschalen. Het is onbegrijpelijk dat ten tijde van premier Rutte juist het omgekeerde is gebeurd.'

René Peters, hoofd gastechnologie bij TNO, beaamt dat. 'In 2017 hebben we flink op de trommel

Poetins geldpomp Gazprom was in Nederland jarenlang kind aan huis

geslagen vanwege de dreigende versnelde reductie van gaswinning uit Groningen en voorspeld dat Nederland snel import-afhankelijk zou kunnen worden.' Dit werd weggehoond: 'Er is naar mijn weten verder weinig mee gedaan vanuit Economische Zaken en Gasunie.'

Nederland deed, overigens net als Duitsland, alsof aardgas slechts een 'commerciële' aangelegenheid was, niet iets van politiek belang. Rusland zag dat anders. Gazprom is meer dan een gasbedrijf. Het bezit banken, kranten en televisiestations. Het is goed voor 5 procent van de Russische economie, 12 procent van de Russische staatsinkomsten en door de jaren heen bijna 40 procent van de Europese gasconsumptie.

Nord Stream: ook van Nederland

Kroonjuweel is Nord Stream: twee gloednieuwe pijpleidingen die Rusland via de Oostzee met Duitsland verbinden. Gasunie nam voor 700 miljoen euro een aandeel van 9 procent in Nord Stream 1. Andere Europese partners zijn het Duitse Wintershall en Franse GDF Suez. Maar Gazprom is met 51 procent van de aandelen de baas.

Dat Nord Stream om meer dan commercie ging, was vanaf het begin duidelijk. Rusland had geen extra pijpleiding nodig. De bestaande leidingen door Polen en Oekraïne hebben genoeg capaciteit om heel West-Europa van gas te voorzien. Poetin wilde minder afhankelijk worden van die landen. Voor het aandeel van Gasunie moest Nederland niet alleen (belasting)geld betalen, Gazprom werd ook mede-eigenaar van de Noordzee-gasleiding tussen Nederland en het Verenigd Koninkrijk.

De man die namens Gasunie had contract tekende, Marcel Kramer, werd een paar jaar later hoogstpersoonlijk door Poetin gevraagd om een vergelijkbare pijpleiding onder de Zwarte Zee aan te leggen, South Stream. Kramer nam de baan aan en zit er drie jaar. Zijn CEO-schap valt samen met een adviesfunctie voor baggeraar Boskalis, die weer mag meewerken aan de aanleg van Nord Stream 2. Ook concurrent Van Oord bouwt mee aan deze tweede pijpleiding, net als het Nederlands-Zwitserse offshorebedrijf Allseas.

South Stream zal er nooit komen. Vanaf de Amsterdamse Zuidas, waar het hoofdkwartier is gevestigd, moeten Kramer en zijn Russische collega's met lede ogen aanzien hoe de Europese Commissie hun project de nek omdraait. Brussel eist dat de mededingingsregels die binnen de EU gelden voortaan ook worden toegepast op pijpleidingen uit derde landen. Dat betekent dat Gazprom niet zowel eigenaar als (enige) uitbater van South Stream mag zijn. Poetin is zo boos dat hij het hele project intrekt. Gazprom bouwt wel een pijpleiding naar Turkije.

Trump trekt het niet meer

Nord Stream 2 - waar de Nederlandse staat niet aan deelneemt, maar Shell wel - is dan al in aanbouw. Poetin kan rekenen op steun uit Duitsland en Nederland. Die weten de nieuwe regels niet helemaal tegen te houden, maar bedingen wel dat Duitsland, in plaats van de Europese Commissie, gaat toezien op de naleving. Dat is ongebruikelijk.

Poetins geldpomp Gazprom was in Nederland jarenlang kind aan huis

Duitsland, dat het meeste baat heeft bij Nord Stream 2, moet met Gazprom uitvogelen hoe Gazprom minder machtig kan worden. Door de verkiezingen en maandenlange coalitieonderhandelingen in Duitsland komt het er niet van. Intussen gaat de bouw door.

In Amerika is het geduld op. Er is weinig waar Democraten en Republikeinen het over eens zijn, maar beide partijen stemmen in 2019 vrijwel unaniem in met sancties. Bedrijven die aan Nord Stream 2 meewerken zijn in de Verenigde Staten niet meer welkom. Allseas stapt op het laatste moment uit het project. Boskalis en Van Oord zijn dan al klaar met hun werkzaamheden.

Onze Gasrotonde is verlengstuk van Gazprom

De Amerikaanse verontwaardiging wordt in Den Haag standaard afgedaan als Trumpiaans nationalisme. Men weet ook dat Amerika meer vloeibaar aardgas aan Europa wil verkopen. Dat Gazprom zich in alle hoeken en gaten van de Nederlandse energiemarkt heeft gewrongen baart bijna niemand zorgen.

Sterker, de Nederlandse regering, de Gasunie en de advocaten en consultants van de Zuidas hebben de Russen met open armen ontvangen. Russisch gas is onmisbaar om van Nederland de 'gasrotonde' van Europa te maken - sinds 2015 de Nederlandse ambitie - en tegen Russisch geld zegt niemand 'nee'.

Wingas, 100 procent eigendom van Gazprom, heeft pijpleidingen en opslaglocaties in heel Noordwest-Europa opgekocht en levert jaarlijks zo'n 3 miljard kubieke meter gas aan de Benelux. Gazprom heeft 50 procent van de aandelen in Wintershall Noordzee, dat 29 gasinstallaties op de Nederlandse Noordzee heeft staan, waarmee het goed is voor zo'n 10 procent van de gaswinning op zee.

Volgens de Kamer van Koophandel heeft Gazprom in totaal 33 dochterondernemingen in Nederland. Een van de grootste is Gazprom Sakhalin Holdings, de tak die samen met Shell en het Japanse Mitsubishi naar olie en gas boort op Sachalin in het Verre Oosten van Rusland. Het hoofdkwartier zit tegenover het Concertgebouw in Amsterdam.

De boringen op Sachalin begonnen onder Jeltsin als private onderneming, maar op aandrang van Poetin verkochten Shell en Mitsubishi een meerderheid van de aandelen aan Gazprom. Nu Shell heeft aangekondigd zich - afgezien van de exploitatie van 400 benzinstations - helemaal uit Rusland terug te trekken komt ook de deelname aan 'Sachalin' ten einde.

In Amsterdam, in Den Bosch...

Gazprom EP International zit aan het Museumplein in Amsterdam. 'EP' staat voor *exploration and production*. Het is de tak van Gazprom die buiten Rusland nieuwe gasvelden moet aanboren.

In Den Bosch zetelt Gazprom Marketing & Trading Retail Limited. Die verkopen Russisch gas aan zakelijke klanten in Nederland. *Follow the Money* [onthulde vorig jaar](#) dat 120 Nederlandse gemeenten

Poetins geldpomp Gazprom was in Nederland jarenlang kind aan huis

en 13 van de 21 waterschappen klant zijn bij deze tak van Gazprom. Waterschap De Dommel, in Noord-Brabant, is sindsdien overgestapt op Greenchoice, de gemeenten Edam-Volendam en Landsmeer op HVC. Waterschap Rivierenland zegt nooit klant van Gazprom te zijn geweest.

Op de vraag van *Wynia's Week* waarom zij voor Gazprom hebben gekozen, antwoorden twintig gemeenten en waterschappen: het Russische staatsbedrijf bood de 'beste prijs-kwaliteitverhouding'. Gazprom was het goedkoopst.

Gemeenten moesten Gazprom mee laten bieden

Vrijwel alle gemeenten en waterschappen laten ons weten dat de aanbesteding netjes volgens de Europese regels is verlopen. Zij mochten Gazprom zelfs niet uitsluiten. Op de vraag of de oplopende spanningen van de afgelopen jaren - de annexatie van de Krim, het neerhalen van vlucht MH17 met een Russische raket, de Amerikaanse sancties tegen Nord Stream - geen rol hebben gespeeld in hun beslissing, antwoorden de overheden ontwijkend of niet.

De klanten van Gazprom 'inventariseren' nu wat ze kunnen doen. Contractbreuk is niet aan de orde, maar op verlenging van de contracten zit ook niemand te wachten.

Andere gemeenten en waterschappen maakten andere keuzes. Aa en Maas, in Noord-Brabant, en Amstel, Gooi en Vecht, dat de regio Amsterdam omhelst, kozen bewust voor 'duurzaamheid' en daarmee niet voor Gazprom.

De gemeente Bergen in Noord-Holland had Gazprom liever buiten de deur gehouden. De Russen hebben daar zo'n 2 miljard kubieke meter opslagcapaciteit onder de grond. Het is de op één na grootste gasopslag van Nederland met een totale capaciteit van 5,3 miljard m³. Bergen wilde de opslag niet. Gemeenteraadsleden herinnerden zich een aardschok in 2001 als gevolg van de gaswinning in de buurt. De toenmalige minister van Economische Zaken, Maria van der Hoeven (CDA), drukte het plan door, én betrok de Russen erbij.

Terug naar Amsterdam. Daar hield het oliehandelshuis Gunvor jarenlang kantoor aan de Herengracht. Het is een van de grootste handelaren in grondstoffen ter wereld. De Amerikanen vermoeden dat Poetin mede-eigenaar is van het concern, en op die manier zijn eigen vermogen in Nederland had uitgesteld. Gunvor ontkent dit, maar vertrok halsoverkop uit Nederland toen de Amerikanen sancties afkondigden.

Nederland is Poetins belastingparadijs

Oliebedrijven Lukoil en Rosneft zitten nog steeds in Amsterdam. De Russische telecomgigant Veon ook. Zij hebben een mooie plek aan de Zuidas. Zo'n 400 Russische ondernemingen hebben in Nederland brievenbusfirma's.

Dat is waarom Nederland op papier een van de grootste investeerders in Rusland is: niet omdat

Poetins geldpomp Gazprom was in Nederland jarenlang kind aan huis

Nederlandse bedrijven in Rusland investeren, maar omdat Russische bedrijven belasting ontwijken in Nederland. Volgens de Centrale Bank in Moskou loopt 10 procent van de buitenlandse investeringen in Rusland via Nederland. NRC [berichtte in 2014](#) dat alleen al Gazprom miljarden euro's winst door Nederland sluisde om in de landen waar het zaken doet de belastingen te ontwijken.

***Nick Ottens** stelt namens Wynia's Week vragen waar bedrijven en overheden niet altijd blij mee zijn. Bent u wel blij met de **broodnodige, onafhankelijke journalistiek** van Wynia's Week? Steun ons dan! Doneren kan op de bankrekening van Wynia's Week NL94 INGB 0006 3945 08 of kijk [HIER](#). Hartelijk dank!*